

Kulturminner og verneområder i Antarktis

Innholdsfortegnelse

Kulturminner og verneområder i Antarktis

Publisert 12.05.2017 av Norsk Polarinstitut

Hele Antarktis har status som naturreservat, og her finnes også 80 kulturminner.

Roald Amundsens telt fra 1911 er kulturminne. Robert Scott og hans mannskap ankom Sørpolen 12. januar 1912. Foto: Norsk Polarinstitut

Snøpetrell i Dronning Maud Land

Hvalkokeri i Grytviken på Sør-Georgia

Svarthamaren er vernet på grunn av de store Antarktispetrellkoloniene, Dronning Maud Land Foto: Stein Ø. Nilsen / Norsk Polarinstitut

Antarktispetreller over Svarthamaren og forskningsstasjonen Tor

Antarktispetrell, Svarthamaren, Dronning Maud Land Foto: Stein Ø. Nilsen / Norsk Polarinstitutt

TILSTAND

Mange kulturminner og verneområder

Helt siden James Cook foretok sin berømte omseiling av Antarktis i 1770-årene har mennesker blitt tiltrukket av Antarktis. Her ble det tidlig oppdaget enorme ressurser.

Selfangere var de første som ankom Antarktis og havområdene rundt, senere kom hvalfangerne. Hvalfangsten i Sørishavet var svært viktig for Norge helt fram til 1960-årene. I nyere tid har turister, forskere og oppdagelsesreisende trengt lenger og lenger inn i Antarktis.

Både hvalfangerne, oppdagelsesreisende og forskerne har etterlatt seg spor på sin ferd. Mange av disse sporene har blitt utpekt som kulturminner av partene til Antarktistraktaten, og forvaltes i henhold til Miljøprotokollen under denne traktaten. Traktaten legger rammene for forvaltningen av et kontinent som ingen eier, men som et stort antall land har aktive interesser i. Landene bestemmer i fellesskap hva som skal utpekes og få status som kulturminner.

Over 80 kulturminner i Antarktis

Kulturminner som bekrefter næringsaktivitet og ferdsel finnes over store deler av Antarktis. Det er over 80 kulturminner i Antarktis. Kulturminnene kan være alt fra det berømte teltet til Roald Amundsen fra sørpolerobringen i 1911, steinvarder og minneplaketter om tragedier med dødelig utgang eller store erobringer. Varden på Tryne Island er satt opp der Caroline Mikkelsen, den første kvinnen som besøkte Antarktis, gikk i land sammen med mannskapet på hvalbåten Torshavn i 1935.

Bygninger, etterlatenskaper og minner etter industri og teknologi, som for eksempel det nedlagte atomkraftverket ved den amerikanske McMurdo-basen, er også kulturminner. Det er også den norske hvalstasjonen Hektor, som var i bruk fra 1912-1931, på øya Deception Island.

I Dronning Maud Land finner vi tre kulturminner (Historic Sites and Monuments – eller HSM), HSM-2, HSM-44 og HSM-78. Se fullstendig liste på Wikipedia.

70 spesielle verne- og forvaltningsområder

Spesielt verneverdige områder med spesielt dyre- eller planteliv, særegen geologi, vitenskapelig verdi, historiske eller villmarksverdier finnes over hele Antarktis. Det finnes over 70 slike områder, som kalles Antarctic Special Protected Areas (ASPAs), og i tillegg sju områder som er utpekt som spesielle forvaltningsområder, eller Antarctic Special Managed Areas (ASMA).

TILTAK

Strengt regelverk for besøkende

Økt aktivitet på Antarktis har gjort det nødvendig med ekstra vern av kulturminner og områder med spesielle naturverdier.

Det er utarbeidet og vedtatt forvaltningsplaner for alle ASPA-er og ASMA-er. Tre naturområder er vernet i det norske kravområdet Dronning Maud Land. Et av disse, som ligger ved Svarthamaren i Mühlig-Hofmannfjella, ble opprinnelig foreslått som verneområde av Norge, og inneholder verdens største kjente innlandskoloni av Antarktispetrell.

Det kreves skriftlig tillatelse fra norske myndigheter (Norsk Polarinstitut) for å besøke ASPA-verneområder. Tillatelsen må du ha med deg under hele besøket i verneområdet.

Kulturminner skal ikke fjernes eller skades

Kulturminnene som er utpekt i henhold til Miljøprotokollen under Antarktistraktaten – som Norge har sluttet seg til – skal ikke skades, fjernes eller ødelegges. Dette betyr at norske besøkende til Antarktis har plikt til å gjøre seg kjent med hvor kulturminnene befinner seg, slik at skader unngås.

For noen kulturminner kan det være fastsatt særlige reguleringer for eller forbud mot besøk. Besøkende forplikter å sette seg inn i og følge bestemmelsene. Informasjon om disse kulturminnene får du hos Norsk Polarinstitut.